

A BDZ a borváros cím mellett ma már Budafok másik cégére

A Budafoki Dohnányi Zenekar idén ünnepeli fennállásának 25. évfordulóját, mint hivatásos zenekar. Az elmúlt negyed évszázad alatt az ország legfiatalabb együttese ma már a legnépszerűbb szimfonikus zenekarok sorába lépett. A jubileum apropóján Hollerung Gáborral, a BDZ zeneigazgatójával beszélgettünk.

I Dohnányi Ernő 1943-ban úgy nyilatkozott, hogy a tömeg inkább a vidámságot keresi és szórakozik, mint kulturálisan épül. Névadójuk véleménye szerint azonban mindenkéhez el lehet vinni a komolyzenét, de elsődlegesen az embereket érdeklő zenéssel kell kezdeni a megszólítást. Dohnányi öröksége e hozzáállás továbbvitelében is megmutatkozik?

– Amikor zenekarunk felvette a nevét, Nemes László, a zenekar alapítója volt az igazgató, aki Dohnányit mint zenekarépítőt és a zenekarral pazar módon bánni tudó személyiséget választotta, ráadásul Kodály és Bartók neve iszonyatosan elhasználódott akkor már Magyarországon. Jó hallanom, hogy akár a 20. század egyik legtudósabb művésze, Dohnányira is hivatkozhatnék, ha a munkánkat jellemzem. A név kötelez, ami mostanra különösen igaz. Igyekeztünk az életművet is közkinccsé tenni, példaként említhetem a Szimfonikus percek című művét, amit a mi kedvünkért bányászt ki az Operaház a könyvtárából még a 80-as években, s később örömmel, ám egyúttal némi furcsa szájjal tapasztaltuk, hogy milyen sokan vették elő ezt a darabot, s mennyivel nagyobb nyilvánosságot kaptak. A mi zenekarunk akkor még nem volt olyan ismert, mint ma. Mindazonáltal büszkéek vagyunk arra, amit Dohnányi életművéért tettünk, ennek köszönhetően ma a teljes zenekari repertoár sokkal inkább jelen van a zenei életben.

I Huszonöt év alatt felnőtt egy generáció. A szimfonikus zenekarok körében a legifjabb státusz volt a Budafoki Dohnányi Zenekaré. Ma milyen jelzőkkel egészítené ezt ki?

– Egy évtizednyi szerénységgel nem mentem semmire. Ma azt mondom, a zenekar a közönség és az üzleti világ – utóbbi erősen megy az után, ami értéket jelent és ahol számára image-t jelentő kapcsolódást talál – szempontjából egyik vezető együttese az országnak, amit a zenésztársadalom mögötti mechanizmusok még továbbra is igyekeznek egy kicsit negligálni. A jubileumunkhoz is igyekszünk egyfajta image-kampányt hozzákapcsolni, egyrészt ezt erősíteni, másrészt olyanokhoz is elvinni ezt a hírt, akik még nem találkoztak az együttesel. 2002-ben az akkori politika hatalmas bérfejlesztést hajtott végre, amiből mi akkor aránytalanul sokat kaptunk, s hirtelen a semmiből az észrevehető, megszámlálható fizetésű zenekarok sorába léptünk elő. Mára elér-

Fotó: MONOKI ÁTILKA

tük, hogy egy társadalmilag átlagos fizetést kapjanak a zenészeink, ami már egy egzisztencia, bár ma sem lehet csupán ebből megélni. A százfős zenekarban 88 teljes állású muzikusunk van, akiknek 250 ezer forint bruttó a havi keresetük, ami megalázóan kevés a finanszírozás szempontjából élvonalba tartozó zenekari fizetésekhez képest. A zenekar 1 milliárd forintos éves bevétellel bírt tavaly, amiből a teljes állami támogatás 280 millió forint volt, tehát a bevételünk háromnegyed részben, közel 800 millió forint piaci bevétel volt (amiben persze van tao, mivel magas a jegybevételünk, 2017-ben 477 millió forint összeget jelentett). Ilyen mértékű bevételt image nélkül nem lehet megteremteni. A nagyobb pénzek természetesen a crossover produkciókból származnak,

melyek azonban valós produkciók, valóban mi játsszuk őket, valódi közönséggel, s ebből az évi 3-4 előadásból tudjuk finanszírozni a többi, évente körülbelül 90 klasszikus koncertünket, mellette pedig az ifjúsági és pedagógiai projektünket. Ennek köszönhetően tudunk értéket teremteni és közvetíteni.

■ *Egy crossover előadás közönsége a klasszikus koncertjűkre is elmege?*

– Elefántcsonttorony mechanizmussal, lenézéssel, egyfajta Aufklärung típusú edukációval ma már nem lehet közönséget nevelni. Ezek a produkciók mind zenei tartalomban, mind pedig látványban élvezhetők. A Havasi egy teljesen populáris show, amit az különböztet meg más populáris műfajoktól, hogy Havasi Balázs tud zongorázni. Nem playbackel, nincs trükk a dologban, igényesség van benne. A Cinemusic koncertprodukciónk ma már egy kultikus, 6-8 éve működő rendezvény, amiben Beethovent, Mozartot, Berliozt, sokféle klasszikus szerzőt is játszunk, vagy a zenei darabokra készült pamfletjeinket, mint Strauss Denevérét vagy Liszt Magyar fantáziáját, illetve a kevésbé ismert Kuhlau Elverhøj nyitányt (az Olsen-banda filmből). Mindezek klasszikus zenére írt filmek, ahol azt mutatjuk be, hogy a zene hogyan fejez ki valamit. Nem moziba, hanem hangversenyre invitáljuk a közönségünket. Ez a publikum elmer jönni más koncertjeinkre is, mint például a mostanira, A fából faragott királyfi előadásunkra a Műpába, amiben Cakó Ferenc fog homokgrafikát csinálni, ami semmiképpen sem nevezhető kommerciálisnak. De említhetem a tavalyi Peer Gynt előadásunkat is, ami Grieg teljes kísérezőzenéjével, Huszti Péterrel és Madách Színházbeli előadása felhasználásával készült, aminek a szünetében és végén szinte mindenki a könnyeivel küszködött. Ezek a produkciók olyan módon viszik közel a művészetet az emberekhez, ami ma hihetetlen érték, általuk lehet az ingerküszöböt átlépni.

■ *Ez azt is jelenti, hogy egy zenekar számára nagyon kell a társművészet?*

– A társművészet kell. Egyébként nekem ez nagy öröm, mert képzőművészet örült vagyok, a vizualitás és zene viszonyát igyekszem megérteni és mások számára érthetővé tenni, s ugyanígy vagyok a mozgással is. A Műpával hoztunk létre ilyen összművészeti produkciókat, ami nekem egyrészt a honvédos múltamból, másrészt pedig az elkészült produkcióimból következett. Ezeket a 40-50 millió forintos előadásokat nem tudnánk önállóan létrehozni, a Műpával közösen azonban igen: évről évre van új táncbemutatónk, s több operaprodukciónk is volt. Az egyik specialitásunk tehát az összművészeti produkciók lettek, ami számomra különlegesen kedves, mivel a tanáraimtól, Pernye Andrásztól és Földes Imrétől kaptam ezt a fajta motivációt, akik kiállításokra vittek bennünket, s megmutatták a zene és a társművészetek közötti meghallható viszonyt. Egy zenei showból

összművészeti show lett, közönségcsalogató előadás, mely megnöveli az emberekben az élmény erősségét, s a zenei mechanizmusokkal való pozitív viszonyt is elősegíti.

■ *Ezek az átváltozások hogyan hatottak a zenekarra, a tagokra? Ma mit kell tudnia egy BDZ-s zenésznek?*

– Nem tudom megmondani, mi volt előbb, a tyúk vagy a tojás: a zenekari muzikusok sokszínűsége, rengeteg stílusban való otthonossága, vagy ez a tudás önmagát gerjesztve teremtődött meg. Tény, hogy a Dohnányi képes volt a fiatal muzikusoknak köszönhetően bármilyen stílusban játszani, az együttesen belül pedig egyéb együttesek is vannak. Beszélhetünk a világhírű Budapest Saxophone Quartetről vagy a Corpus Quartetről is, akik rengeteget tanulván a zenekar sokszínűségéből azt is elsajátították, hogy hogyan lehet egy koncertet eladni. Van ezen túlmenően több vonósnégyesünk, fagott kvartettünk, fúvós ötösünk, Swing á la Django együttesünk, ami fantasztikusan népszerű zenekar lett, melyben szintén Dohnányis muzikusok játszanak, mint például Gazda Bence hegedűművész, vagy a zenekar vezetője, Lombos Pál bőgőművész. De említhetem az InFusion együttesből az elektronikus csellón játszó, nemzetközi díjat nyert Simkó-Várnagy Mihályt is vagy Szepesi Bence klarinétosunkat, aki klezmerben, magyar népzeneben verhetetlen. Ilyen minőségű emberekkel dolgozunk, rengeteg zenészünk van, aki sok műfajban otthonosan mozog. Mi már a 90-es években játszottunk jazz darabot is, sok mindent együtt tanultunk meg, persze nem állítom, hogy mindenkit mi neveltünk ki, viszont a zenekar meglévő kapcsolatrendszere ezt a műfaji sokszínűséget csak segítette. Az első lépéseket mi megtettük, s ez a zenekarban való otthonérzetet is megnövelte, s ahhoz is hozzájárult, hogy egyre kevesebben vágyódnak el tőlünk. Aki a pénz miatt elment, szép lassan visszatér. Az itt játszás varázsa, az itthonlét érzete egyre erősebb. Minket egyetlen dolog tart össze, hogy mi a Dohnányi vagyunk, amire mindenki egyre büszkébb.

■ *Az öt éves évfordulón, 1998-ban Devich Márton Sikertörténet kérdőjelekkel című cikkében azt írta, hogy budafoki kísérletből budafoki példa lett. A húsz éves évfordulón pedig ön nyilatkozott úgy, hogy a BDZ sikertörténet, de a létezésük még mindig nem teljesen elismert. Eltelt 5+20 év, most már el lehet hagyni a kérdőjeleket?*

– Sajnos nem. Elképzelhető persze, hogy ez a sikertörténet akkora töke, hogy húsz év múltán mint egy másfajta kulturális finanszírozás példáját fogják tanítani, ami a saját korát meghazudtolta. Skizofrén a magyar zenei, kulturális társadalom, mi önmagunk vagyunk sznobok és azt az értéket preferáljuk, amit nem értünk. Ez továbbra is igaz, magukra a művészekre is, akár kortárs zenéről, irodalomról vagy képzőművészetről legyen szó: a legutolsó a tényleges érték ismerete. A mai ma-

gyar társadalomban, de Kelet-Európában is életveszélyes az, amit mi csinálunk. Nem logikus, hogy egy olyan zenekarnak, mint a miénk, ami az értékteremtés legtehetősebbje van, s aminek a teljesítménye is a legfelsőbb régióhoz tartozik, ne legyen meg a biztos finanszírozása. Nem tudom, mikor jön el az az idő, amikor egyenlő munkáért, egyenlő juttatást adunk a zenekaroknak, s a valódi teljesítményt jobban mérve, igazságosabban osztjuk el a pénzt. A zenekar image-e, keresettsége és népszerűsége azonban mindenért kárpótol bennünket, és el is tartja a zenekart.

█ Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan. Ez a Budafoki Dohnányi Zenekarra is igaz?

– Abszolút. A lokalitást kell tudni jól értelmezni. Nagyon népszerűvé lett Budafokon a zenekar, s ha a világ hetedik táján üdülök és találkozom egy budafokival, biztos, hogy tud rólkunk és büszke ránk. A BDZ a borváros cím mellett ma már Budafok másik cégére. Számomra a lokalitás azonban nem földrajzi lokalitást jelent, hanem kommunikációt: nekem az a lokális, aki a beszélő viszonyban vagyok, ami egyfajta személyeséget jelent. Nagyon sokat dolgozunk azért, hogy a közönségünk megszólítva érezze magát, aminek van egy pedagógiai része is. A tanítványaim is ma már ezt teszik, igyekeznek a zenét közelebb vinni a hallgatóságához. Egy beavatást akarunk ezzel végrehajtani. A lokalitás tehát az én szememben az, hogy a zenekar a közönséggel párbeszédben van. A világ ezt követi, ezt láttam Németországban és Amerikában is.

█ Ön irigylésre méltó nemzetközi karriert tudhat magának, mit hozott a kint megszerzett tudásból haza?

– Mi Kelet-Európában globálisan gondolkozunk. Amerikában éppen azt tanultam, hogy a világ körüljárható számunkra, s mi nem a világnak muzsikálunk. Ha a bécsi vagy londoniak körbejárják a világot, annak két oka van: egyrészt, mert jók, másrésztől tisztán kapitalista érdekek vezérlik őket. A működésük mögött végiggondolt mechanizmusok állnak, mindenki a saját közönségét építi fel. Európában az évszázados tradíciók miatt nagyon más a viszonyunk a kultúrához. Amerika,

ami egy új alakuló társadalom, létrehozza a maga kulturális mechanizmusát, ami szerethető vagy sem, viszont egy biztos: iszonyatosan lokális mechanizmusú, és biztosan tudják, hogy kinek csinálják a zenét. Át kell vennünk azt a mechanizmust, hogy egy szimfonikus zenekar megteremtse a maga háttérét, a maga biztonságát. Úgy kell beszélgetnem az emberekkel, hogy értsenek, mint Bernstein a hatvanas években, amikor a legprimitívebb módon, félig-meddig disney nyelven tanított, félig-meddig pedig a legeslegszoftisztikáltabb nyelvezetet használta, hogy átadja a zenei tudást. Ezt tanultam a világban. Az értéket meg kell próbálnunk úgy közvetíteni, hogy az emberek számára befogadható legyen. Ázsia is nagyon érdekes, ők fantasztikusan isszák az európai tudást, Tajvan huszonöt év alatt hatalmasat változott, amivel érdemes szembesülniük az európaiaknak is.

█ A műfaji palettájuk mellett a tevékenységi körük is nagyon sokszínű, amibe beletartozik a lokális kultúra megteremtése, a kortárs zeneirodalom népszerűsítése, a társzművészetek bevonása, a nemzetköziség, a zenei edukáció, az utánpótlás menedzsment, vagy akár a közönségnevelés. Lehet-e valamiféle prioritást felállítani, vagy mindennek együttesen kell működnie?

– Valamennyi tevékenységünk eszköz, nem prioritás, ami az életben maradásunkat szolgálja. Az elsődleges célom, hogy ez a zenekar stabilan működjön, és együtt maradjon. Szerintem a legműködőképesebb, ha a művészeti vezető menedzseli a dolgot, mert a saját döntéseiért vállalja a felelősséget. Nem félek attól, hogy nélkülem nem menne tovább, mert addigra már megteremtődött az érték, ami tovább viszi a finanszírozást. Én azért dolgozom, hogy fennmaradjunk és biztonságban hagyjam itt a zenekart, ha egyszer abba kell hagynom. A cél az élet és küzdünk a halálig. Talán ötven év múlva ennek más lesz a megítélése? Bízom benne, hogy sikerül megteremtteni addigra azokat a mechanizmusokat, amik az értéket fenn tudják tartani, és a kultúra megtanulja majd, hogy hogyan lehet képes önmagát fontossá tenni a társadalom számára. Ez az egyik kulcsfontosságú, hiszen a kultúrában rejlő misztikum értéke ötven év múltán sem fog változni.

Keszler Patrícia

ELŐSZÖR LETT NŐI MŰVÉSZETI IGAZGATÓJA a Bécsi Rádió Szimfonikus Zenekarának. Marin Alsop amerikai karmester a The Guardian brit napilapnak elmondta: reméli, hogy „első nőnek lenni” hamarosan már nem lesz hír.

Alsop az első nő volt, akit tíz éve egy élvonalbeli amerikai zenekar vezetésével bíztak meg. A Baltimore-i Szimfonikus Zenekar művészeti igazgatójaként 2021-ig tart még a szerződése. Egyúttal vezető karmesterként a Sao Paolói Szimfonikus Zenekart is irányítja. A karmester a brit napilapnak nyilatkozva hangsúlyozta: nagy megtiszteltetés számára elfoglalni a klasszikus zene színhelyének ilyen fontos posztját.

GYORSÍTOTT ELJÁRÁSBAN MÁSFÉL ÉV FELÜGGESZTETT BÖRTÖNRE ÍTÉLTE a Kecskeméti Járási Bíróság azt a férfit, aki tavaly karácsonykor ellopta a Csak tiszta forrásból című kompozíció részét képező, ötven centi magas Kodály Zoltán bronzszobrot. Szervátiusz Tibor alkotását 2016 májusában avatták fel a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézete előtt. A szoborpáros másik tagját, a Bartók Bélát ábrázoló alkotást tavaly szeptemberben lopták el, az azóta sem került elő.